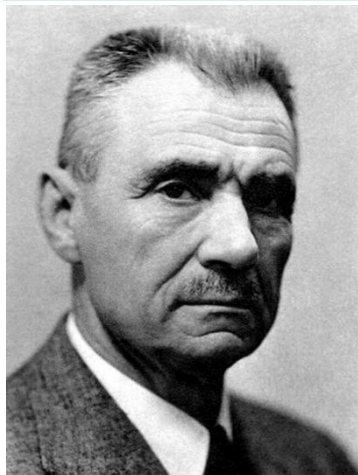

Workshop „Inšpirácia Jurkovičom“

Architekt Dušan Jurkovič

Komunita na kopaniciach potrebuje mať istotu, že kopanice majú hodnotu, a tá spočíva práve v tradičnej kultúre, v tradičnom hospodárení, v ľudovej tvorivosti vo folklórnej ozdobnosti. Ak sa má kopaničiarsky charakter bývania udržať, potom je nutné počítať s vyššími nákladmi na obslužnosť územia a tiež sa treba zamyslieť nad tým, ako udržať kopanice živé, tradičné, obývateľné, dostupné a atraktívne tak, aby sa nenarušil charakteristický ráz krajiny. Pri riešení uvedených otázok je možné oprieť sa o nášho rodáka z Turej Lúky – o architekta Dušana Jurkoviča – najznámejšieho slovenského architekta, ktorý čerpal z ľudovej architektúry, z ľudových tradícií, z tradičných remesiel a z prírodných materiálov.

Dušan Jurkovič sa narodil na Turej Lúke (časť mesta Myjava), detstvo strávil medzi Myjavou a Brezovou a pochovaný je na Brezovej pod Bradlom. Jeho strýkom bol Jozef Miloslav Hurban (veliteľ dobrovoľníckych vojsk nad Myjavou v roku 1848), bratrancom mu bol Svetozár Hurban Vajanský (slovenský spisovateľ, publicista, literárny kritik a politik) a tak bol Jurkovič rodinne zviazaný so zakladateľmi slovenskej kultúry. To malo vplyv na jeho životnú filozofiu, vnímanie sveta a odrazilo sa to aj v jeho tvorbe. Školy navštevoval na Brezovej pod Bradlom, v Šamoríne, potom študoval v Šoproni a neskôr vo Viedni, kde počas jeho štúdií hľadali slovenskí intelektuáli „národný štýl“. Jurkovič sa inšpiroval ľudovou kultúrou, folklórom, tradíciami i remeslami. V rodnom kraji si všimol logiku konštrukcie ľudových domov a výtvarné prvky a tu získal základ, ktorý potom uplatňoval vo svojej tvorbe. Pochopil, že na Slovensku je vhodnejšie nahradiť alpské vzory a alpské staviteľstvo karpatskou zrubovou architektúrou a získal „...určitosť životnej orientácie.“ (1) Toto jeho poznanie by pre nás malo byť prvým vážnym odkazom, ktorý by sme mali v regióne pri výstavbe uplatňovať: chrániť staré objekty ľudovej architektúry na kopaniciach, držať sa svojej tradície, hodnôt, kultúry, uplatňovať národný sloh, regionálne prvky. Toto jeho presvedčenie je výrazný vklad do kultúry na Slovensku. Bořutová (2009) píše: „*Od zbierania motívov a prvkov cez analýzu štrukturálnych a funkčných väzieb dospel k rozpoznaniu charakterizačnej a štýlovotvornej účinnosti foriem, odvodených z logiky konštrukčného princípu.*“ Jurkovič teda vyformoval „slovanský národný štýl“, ktorý bol v roku 1925 v Paríži ocenený a za ktorý získal zlatú medailu. Jurkovič v ňom uplatnil predovšetkým drevo, vďaka čomu dostal prívlastok „básnik dreva“. Ako sám píše, čerpal z „jednoduchosti silného ľudového umenia“. Národný štýl uplatnil i počas 1. sv. vojny v západnej Haliči, kde na území medzi Gorlic a Duklou navrhoval cintoríny a pamätníky padlým vojakom. V rokoch 1919 – 1928 pracoval na mohyle svojho priateľa M. R. Štefánika na Bradle. Neskôr sa stal vládny komisárom pre zachovanie umeleckých pamiatok na Slovensku a zasadil sa aj o ochranu prírodných pamiatok. Doba prináša zmeny a Jurkovič bol tiež ovplyvnený prvkami moderny a funkcionalizmom, ktorý uplatnil najmä v etape tvorby industriálnych objektov. Jurkovič bol prvým architektom, ktorému bol udelený titul „Národný umelec“. In memoriam v roku 1991 mu bol udelený „Rad T. G. Masaryka I. triedy za vynikajúce zásluhy o demokraciu a ľudské práva“. V roku 2007 mu bolo prezidentom Gašparovičom udelené najvyššie štátne vyznamenanie „Pribinov kríž I. triedy in memoriam“. Na Jurkovičovu počesť Spolok architektov Slovenska od roku 1964 udeľuje Cenu Dušana Jurkoviča za zrealizované diela ako trvalú poctu pamiatke zakladateľa modernej slovenskej architektúry. Jurkovič tvoril na Slovensku (Skalica, Hlohovec, Bratislava, Trnava, Martin, Zvolen, Bardejov a i.), v Poľsku (západná Halič), ale hlavne na Morave (Luhačovice, Rožnov pod Radhoštěm, Vsetín, Nové Mesto nad Metují, Brno...). Avšak v dobe súčasnej globalizácie je „národný koncept“ na ústupe a kultúrne hodnoty sa strácajú napriek tomu, že sú súčasťou identity nášho národa.